

БОРОТЬБА ЗА ВОЮ

Ч. 9-10. Рік I. Вер.-Жовт., 1940. Вінніпег, Канада

THE STRUGGLE FOR FREEDOM

Sept.-Oct., 1940
No. 9-10. Vol 1

Winnipeg, Man.
Canada

Published by:
D. VITOWSKY ASS'N
687 Flora Ave.

Printed in Canada

А. Господин

НАД МІСТОМ ТУМАН

Над містом простерся туман,
Дим вився з димарів.
Не видно сонця і неба,
Ні вулиць, ні домів.

Гудки фабричні заревли,
Ратуш п'яту дзвонив...
Робітники масово йдуть,
Місто мов лявою вкрив...

Заблиснули тисячі світил
В густій мряці, димів —
Гримлять трамваї, машини
В місті модерних днів...

Театри в місті і кіна,
Моди різnorodні,
Не так воно в місті гарно,
Як фарми природні.

Пташки вільно приспівують,
Світить місяць, зорі,—
Цвітуть квітоньки, дерева,
Там ниви просторі...

— — —

Лиш профанація.
Місто гамірне мов вулкан.
Цивілізація!
Роспушта в нім, а моралі

А. Господин

КЛАНЯЛИСЬ НИВИ...

Кланялись ниви і гори
Де битого шляху,
Куди ішли курінями —
Стрільці у боротьбу.

Літали птахи, вороння,
Кривавий пир прийде...
Стрільці ворога стрінули,
Завзятий бій гуде...

Шуміли вітри і ріки,
Канони стріляли,
Сотні валом підходили,
Разом наступали.

Впереді ішли сотенні,
Прикази давали,
Відважно, разом, як один,
Щоб у груди ціляли!

Розбили ворожі полки,
Кров лялалась рікою. —
Вперед йшли лицарі слави,
По трупах — з кербом.

Кланялись ліси і ниви,
І пташки співали, —
За героїство під Чортковом
Подяку складали.

Марко Черемшина

ГУЦУЛЬСЬКЕ СЕЛО (З оповідання "Карби")

У пригорщу брав би тото зелене село, леліав би як дрібненьку, запашну отаву, гладив би як паву.

Дивіть, хитається межи горами гей дубові колиска у віночку, чічки розкидає.

Хотівби тоті чічки позбирати, вітрові не дати, в садочку посадити. Та кілька разів рука за ними посягне, тільки разів мерця підіймає.

Сухі, надмогильні квітки на цвинтарних, струпі-шілих хрестах.

А хоч би їх позліткою золотити, не повеселіють.

А хоч би їх росою росити, не покрасніють.

Лиш би їх до серця тулити, лиш би ними серце кривавити.

— — —

Най би раз сонце на каміннім вершку сіло, най би на тото село подивилося.

Студені, чорні долоні його отулять, нім лиця його стривожать. Хмарами його обсотають, ожеледдю зажеledять.

У пазуху ховав би тоті хмари, коло серця їх грів би.

Коби влазилися, коби серця не розмяцкали!

— — —

Плачі горами стедються, дугами гори вперізу-ють. Буйні вітри ними граються. Тут були, тут нема: співанки жалібні.

Зоря росою їх зливає, гей мід спливає.

Таке тото село тихоньке, таке зарошене!

Деревище у мокрій ямі межи німими могилами.

Ану беріте та голубіте його, ану пестіть та обіймайте.

Лиш варуйте серце, бо воно вам серце покер-вавить, глибоко покарбує.

ІМПРЕСІОНІЗМ АБО НЕОРЕАЛІЗМ

Назва імпресіонізм повстала нібито випадково, коли 1817 року маляр Кльод Моне намалював захід сонця, що його назвав "імпресієнс" — вражіння, чим ніби то підкреслював суб'єктивізм у протиставленні до Густава Курбе, основника зверхнього реалізму.

Спочатку цієї назви вживано згірдливо, доперва пізніше стала вона офіційною й загальною для певної категорії малярів, що відзначалися вибором матеріялу, технікою, естетичним розумінням, що було впливом окремого релявістичного світогляду.

Від малярства імпресіонізм перейшов до літератури. Імпресіоністи кладуть усю увагу на те, щоб подавати чисті вражіння і почування, чисті настрої, самі речі тратять знічіння, бо-ж вони не "дійсність". Зникає навіть людина, бо ж і людина — це тільки сума почувань".

Для імпресіоніста важне подати тільки зв'язок між людськими почуваннями, відбиток зовнішнього світу, що його художник сприймає, як явища через свої почування. Письменик і поет імпресіоніст щоб в читача викликати подібний, не конче той самий настрій, передає словами власний. Мистець живе тільки імпресіями змислової краси, викликуваної не раз штучно. Головна вага імпресіонізму лежить в тому, щоб усі настрої, що їх мистець подає — були тонкі, делікатні, прозорі, щоб вони були виїмкові, надзвичайні.

В одних поетів настрої сухо фізіологічний, у других сексуально метафізичний, чи якась змислова оргія; у ще інших джерелом настроїв нерви і т. д.

На змисл слуху впливає звук, отже імпресіоністи почали вживати дзвінких слів і взагалі багато

прикметників на означення звуку. Щоб подразнити око вони не тільки силкуються вжити якнайбільше слів на означення барв, але теж пишуть твори на різно-кольоровому паперові, вживають різного чорнила друкарського та різних малярських і таким засобом еднають малярський імпресіонізм з літературним.

Інші письменники й поети що звертають увагу на плястику мови, щоб могли впливати на наші змисли витворюють багато варваризмів, провінціалізмів або пишуть народними поговірками (порівняйте Стефаника, Марковича, Черемшину) ніби любують із них, культивуючи їх за їхню особливість.

Речення письменників імпресіоністів повні ефектовних піднесень, викликів, запитань, різних накопичень; багато синонімів, інверзії (переставки слів), асиндетів. Дуже часто дієслово замінюється іменником, отже повно бездієслівних речень, накопичення іменників замість дієслів; (спів дитини, зам. дитина співає; зелені дерева, замість дерево зеленіє, і т. и.). Брак дієслів робить стиль імпресіоністів подібний до телеграфічного, як його й часто називають.

Твори імпресіоністів звичайно починаються від опису природи, і властиво вражіння чи почування її, потім змальовування внутрішніх почувань якоїсь людини, кінець знова займають почування природи. Імпресіоністи ідуть за натуралістами тільки що більше ніби послідовно в мальованню шматків людського життя.

Щоб оминати вигляд що оповідач ніби вдираться в чиюсь душу, як це роблять реалісти і натуралісти, оповідач імпресіоніст не подає нам, що він знає про процес внутрішній, але показує як ці події відбуваються через монологіи, через щоденники в якому записаний матеріал майже дослівно. Франко-

ва "Свинська Конституція" майже дослівно записана із уст селянина робить сильне вражіння.

За типічного імпресіоніста в Франції був Мопасан, в Росії — Чехов, в Англії — Кетерін Мансфілд, у нас — Коцюбинський і Стефаник.

Франко про письменників імпресіоністів сказав таке:

"Нове що вносять у літературу наші молоді письменники, такі як Стефаник і Коцюбинський, лежить не в темах, а в способі трактування тих тем, у літературні манері, або, докладніше, у способі, як бачать і відчують ті письменники життєві факти. Стара школа дала нам у Мирнім, Свидницькім, Нечую-Левицькім, Карпенку-Карім великих епіків, цеб то людей з ясным широким поглядом, що мальовали широкі картини українського життя так, як їх бачили оком пильного, любовю надиханого спостерігача або иноді мораліста. Ми подивляли виразність і вірність тих картин, багатство вирисованих на них характерних фігур та цікаво слідили за ходом подій їх життя, але ми чули завжди поза тими картинами руку, голос автора, який часто й сам виявляв себе, чи то довшими описами від свого лица, чи рефлексіями та іншими способами. Натомість молоді а особливо Стефаник, вносять у літературу зовсім інший спосіб трактування речі. У них інша вихідна точка, інша мета, інша техніка... Для них головна річ — людська душа, її стан і рухи в таких чи інших обставинах, усі ті світла й тіні які вона кидає на ціле своє оточення, залежно від того, чи вона весела, чи сумна. Коли старі письменники виходять від мальовання зверхнього світа — природи, економічних та громадських обставин, і тільки за допомогою їх силкуються зробити зрозумілими даних людей, їхні діла, слова і думки, то нові йдуть зовсім противною дорогою: вони, так - би мовити, відразу засідають у душі своїх героїв, і нею мов магічною лампою освітлюють усе

оточення. Властиве оточення само собою їм мало цікаве, і вони звертають на нього увагу лише тоді й остільки, коли й оскільки на нього падуть чуттєві рефлексії тієї душі, яку вони беруть малювати. Відси брак довших описів та трактатів в їхніх творах і та непереможна хвиля ліризму що розлита в них. Відси їхній несвідомий нахил до ритмічності і музичальності, як елементарних об'явів зворушення душі. В порівнанні з давніми епіками їх можна назвати ліриками, хоч їхня лірика зовсім не суб'єктивна, навпаки, вони далеко об'єктивніші від давніх оповідань, бо за своїми проявами вони зникають зовсім, а властиво, переносять тебе в їхню душу, застановляють нас бачити світ і людей їхніми очима. Це найбільший тріумф поетичної ~~техніки~~, а ~~насправді~~ ^{насправді}, ні, це вже не техніка, це спеціальна душевна організація тих творів, виплід високої культури людської душі”...

В повисших словах Франко дає чудову характеристику імпресіонізму порівнявши його із реалізмом попередніх письменників. Замість широкого опису подій, характерів письменник імпресіоналіст кладе в основу творчості хвилини враження, раптовий настрій, що за переконанням імпресіоністів і є правдиве сприймання життя, бо в ньому нема виразних контурів і ліній, ні в природі, ні в людських почуваннях. Звідси манера писання — ескізність, мініатюрність і певна утонченість як рівняти з реалізмом.

“Коли давніша повість чи то новела — не конче натуралістична, а й загалом — усе мала ознаки більш або менше докладно виділеної події з мільованою завязкою, перипетіями й розвязкою, отже виглядала, як здвигнений, після правил архітекτονіки більш або менше солідний будинок, то новіша белетристика робить зовсім інше враження. Зверхніх подій в її зміст входить дуже мало, описів ще менше; факти, що творять її головну тему, це звичайно внутрішні, душевні конфлікти та катастрофи. Не об'єктивне,

протоколярне представлення мають на меті автори, а збудження в душі читачів відповідного почуття чи настрою всякими способами які дає мова й злучені з нею функції нашої фантазії"... (Франко).

НАСТРІЙ ОСЬ І ТАЄМНИЦЯ НОВОГО ХУДОЖНЬОГО НАПРЯМКУ що явився після розцвіту реалістичної літератури наприкінці 19-го століття.

СТАРИЙ КАВАЛІР

✓
Це є дуже смішна і нова легка комедія до вистави на якій будь сцені.

Дієвих осіб є три: дві жінчини і мущина.

Ціна з пересилкою .45 ц.

СВІИ ДО СВОГО

Нова комедія на 1 дію. Дієвих осіб є п'ять: 2 жінчини і три мущини. Смішна і легка до вистави дебудь.

ЗА ЖЕНИКАМИ

Нова комедія на 1 дію. Дієві особи: 2 мущини, а 5 дівчат. Ціна — .20 ц.

"ПРОМІНЬ"

823 SELKIRK AVE., —:—:— WINNIPEG, CANADA

А. Господин

БУРЕВИЙНІ ДНІ

(Продовження з попереднього числа 7-8)

Старий Прокіп йшов вулицею, а в його голові шуміли безнастанно слова Степані: — “А сила проти сили, не добрий висновок?” Ці слова так поділали на нього, що в його старечому тілі віджила колишня рухливість й якийсь надмірне внутрішнє горіння, що палило його душу й тягнуло до пімсти над кожним, що сягав своєю брудною рукою по народню працю.

— Думав, що може хоч на старости років спокійно доживу життя, а тут виходить, що треба боротися доки рухається тіло. Але коли такий обов'язок наложений природою на людину, щоб боротися за існування ціле життя — я підчиняюся його правилам. А тимбільше треба зібрати всі зусилля нашому народові, щоб бопотися за свої права з ворогами й приятелями, які дивляться захланними очима на наші добра що манять їх і не дають їм спокою.

Так Прокіп роздумував, прямуючи до свого приятеля Антоненка. Але пригадав собі, що справа затягнеться — краще зайти до гостинниці, де кожного вечера сходяться люде на говірки та почути новинок. Звідси можна найскорше буде почати діло.

Тільки Прокіп з'явився в дверях гостинниці, як хтось з гуртка розмовляючих сказав, якби вгадав його думки:

—От вже дядько Прокіп йде з цікавими новинами.

—Правду говорите! Новини є, але неприємні для нас,— сказав Прокіп, помахуючи головою, таким виразом, що всі скупчилися коло нього, щоб краще почути.

Прокіп почав розказувати, що німці знову мають прийти забирати збіжжя, худобу, і все, що ще осталося по останній забірці.

Всі насупили брови й мовчали, бо кожний думав, що напрацювався ціле літо, щоб було прожити зиму, та деякого centa придбати, а тут забирають все й голодувати прийдеться.

Прокіп мовчав хвилину, чекав, щоб почути їхню думку, але ніхто не говорив. Він знетерпеливився і запитав:

—Що ж ви на це скажете?

Ніхто не знав що сказати. На заді сидів військовий інвалід, Панас Тарасенко, підвівся і сказав сильним баском, що всі здригнулися мов полохливі птахи:

—Мовчите! Я скажу за вас, як ніхто не придивав.

—Говори, Панасе! — закричали кілька голосів.

—Так скажу. Але ви не вхиляйтеся. Йдіть і всіх скличте в містечку, повідоміть їх і добудьте рушниці і куломети зі сховків,— а в нас їх досить, та будемо мірятися з німотою! Я вже з ними нераз мірявся, то знаю їх добре. Досить гнути наші спини перед кожним зайдою й вгощати їх нашим хлібом за їхні буки на нашій шкірі.

—Славно, Панасе! Я також так думав, але чекав що ви скажете,— сказав Прокіп.

—Так не проволікаймо часу, але берімся до діла,— крикнув хтось з гурту.

Та, щоб краще ще настроїти всіх, Прокіп розказував їм підслухану розмову Осипа з Степаном, що німці не то що грабують нарід, але й зневажають наш уряд, військо, а самі роблять що хочуть, як наші заняті в боротьбі з московським комунізмом.

—А хіба ж ми якісь безголові потвори, щоб кожний здирав з нас шкіру?! Ми ж сини славних козаків! Ану, всі до роботи й покажім тим панам, що уважають нас за робочу худобу, що й ми вміємо постояти за собою!— кричав Панас, аж слина скакала йому з рота, а очі іскрилися.

—Так всі до діла! Приготуйте рушниці, кулемети й всіх зберіть. Ми тут з Панасом й другими, що визнаються добре в цій справі — підгутаємо плян,— сказав вдоволений Прокіп.

Робота оборони почалася горячково.

Вістка скоро пробігла в цілому містечку, щоб всі ставали до оборони свого добра й чести. Хто не зрозумів добре — приходив до Прокопа о пояснення. Прийшов й Трохим Марченко з своїми приятелями, що уважався за поважний авторитет у громаді за свої різні ініціативи. Цей раз він був лютий і противний початому ділу. Підійшов до Прокопа і почав кричати:

—Ви всі тут збожеволіли! Чи ви думаете над тим, що ви робите? Ви виступаете з мотикою проти такого залізного війська? Послухали здитинілого старика, що з давна привик бунтувати добрих людей на злі вчинки й тепер йому знов захотілося погуляти, а ви йдете за ним. Та це не така легка справа! Тут поляжите всі трупами, і з містечка останеться згарище, як не покинете цього поганого гадючого діла!— кричав розлючений Марченко до людей, що все більше збігалися, але цей раз ніхто його не слухав.

Панас підступив до Марченка, щоб йому дати відповідь по військовому, але Прокіп затримав його.

—Ти, Панасе, підожди, а я скажу Трохимові, щоб йому було розумно. —Ви не наривайтеся, Марченко, коли не розумієте добре справи.

—Мені такого паршивого діла непотрібно розуміти, що бунтує мирних людей на непотрібну смерть! — далше кричав Трохим, а за ним його приятелі.

—Гм... Діло паршиве... Наші корови, овечки, поросята — йдуть спокійно на смерть а наживаються ними чужі шлунки, і ми маємо їх вигодувати та за дармо віддати. Потім, як їх нестане — ми маємо всі спокійно умирати з голоду, а нашим тілом будуть гноїти нашу землю, щоб на ній вродився добрий хлібець для їхньої наживи. От й так виходу нема — помремо сьак чи так. А як помремо в боротьбі, то не собачою голодною смертю, але по геройськи! — відказав Прокіп спокійно.

—Шкода витрачувати даром часу, Прокопе. Це душевні каліки, яких вже запізно перетворити на кращих характерів. От кількох їх зібралося й хочуть вщипити в нас свій дух гнилизни, що задихає від них, — сказав Антоненко, приятель Прокопа, що прибіг послухати в чім справа йде.

—Ви всі, що лякаєтеся постояти за свою честь й право — йдіть заховайтеся в медвежі нори, а ми дамо собі раду без вас, слабодухи, лише не мішайте, як не помагаєте, — додав Панас.

—Так робіть це гадюче діло, затроюйте громаду, а ми не мішаємося! — вигукнув засоромлений Марченко, що може вперше викликав на себе гнів громадян, де цей раз йому невдалося переконати їх своїм крутіїським підступом.

—Так би відразу не мішали! — крикнув за ни-

ми Антоненко, як вони відходили під вигуками сміху.

Праця почалася завзято. Панас розділив на групи й дав кожній групі розпорядок що має зробити. Впротязі кількох годин всі дороги були забарикадовані, тільки оставлено головний шлях, що вів до залізного двірця. Цю дорогу перетинала річка, на якій зносився темний заповорошений місток, що стерчав мов звірячий кістяк близько стації. Цей місток обсадив Панас найкращими людьми з кулометами, що були військовими, що — коли буде потрібно — знищили його.

Гарніков, якого в містечку всі звали заволокою, що зайшов і осівся в містечку з Польщі чи Московщини та добре розбагатівся різними крутійствами, за що не раз приходилося зводити з ним боротьбу біднішим за визиск їх — прислухувався, як Марченка ганьбили, якого він найбільше ненавидів, бо це був найсильніший суперник, як знанням, так й багатством. Тепер була для нього добра нагода — думав він — використати його на свою сторону й за одно, провчити тих бунтарів.

Марченко йшов до дому розлючений і викрикував вулицями грозьбою, а його приятелі йшли за ним з опушеними носами та бурмотіли за ним. Гарніков йшов за ними і радів з їхньої невдачі, але придумував, щоб тепер з ними звязатися, але не хотів, щоб хто бачив. Коли ж вони вже доходили до Марченкової хати — він підступив і заговорив:

—Ось як та голота поводитьсь з поважними людьми, що не раз давали їм різні поради й поміч,— сказав підлесно до Марченка.

—Так воно завше буває,— відказав Марченко.

—І ви не думаєте провчити ту голоту за пониження чести?— бунтував Гарніков.

—Гм... як його тепер провчите, коли вони всі збунтовані й за ними все право?

—На те можна знайти раду. Але ходім в хату, бо те гадя може нас підслухати.

—Так може б справді?— підхопив хтось з Марченкових приятелів.

В хаті опанував всіх чорний дух злоби. Марченко ще гірше розлючений ходив по кімнаті аж стогнав, а Гарніков з вдовolenням приглядався, а так підступив і почав:

—Слухайте, пане Марченко. — Прийшла пора, що ми муємо скінчити ту тайну війну зі собою, яка була між нами до тепер, а взятися, скільки нас тут є — заруудати ту розгудяну дич, що все стає більше й більше проти нас за наше добро, яке ми їм даємо.

—Що ж по вашому зробити?— запитав Марченко.

—Це найлегче зробити, коли ви годитеся. Повідомити німців, щоб прийшли та трохи їх повчили як бунтуватися проти них, а з цього й ми скористаємо.

—Це була б заведика кара, що відбилабся й на нас, бо німці побили б багато людей,— непогоджувався Марченко.

—Жалко вам хамів? Вони вас не жалують.

—Та воно правда, але...

—Я думаю, що Гарніков добре говорить,— додав Ярчук.

—Як ви так думаєте — робіть,— погодився врешті Марченко.

—От й добре!— вдоволений Гарніков почав розказувати свій плян. —Кілька десятків верстов є

німці. Моя дочка приїхала вчора й розказувала мені. Треба лише комусь повідомити їх, що тут голота підготовляє повстання проти них — до рая справа буде виграна, а тоді те гадя зрозуміє, що Марченко давав їм добру раду.

Марченко тепер був дуже вдоволений таким висновком Гарнікова, бо це піднесе в громаді його мудрий авторитет, а Гарніков далше буде в затінку, бо з ним мені звязуватися не подорозі,— думав Марченко. —Але хто це зробить?

Всі мовчали, бо ніхто не міг відважитися на таку небезпечну справу. Гарніков побачив, що ніхто з присутніх немає відваги, сказав:

Коли ви всі боїтеся, то я візьму це діло на себе.

—Так робіть це добре й скоро,— заговорили всі вдоволено.

Гарніков гордовито випрямився, як герой і подався скорою ходою до дому.

— — — —

Степаня не спала, але прислухувалася всім цим рухам, що кликотіли в містечку й слідкувала за кожним рухом, про що й ніхто не думав. Коли почула суперечку Марченка з Прокопом й побачила з ним підступного Гарнікова — зрозуміла, що тут може бути зрада, нащо ніхто в таким запалі праці не зверне уваги. Вона пішла й скоро розбудила Ганну, дівчину, що помагала їй в домашній праці, і наказала їй слідкувати тайком за розмовою Гарнікова з Марченком. Ганна була хитра дівчина, що коло Степані підвчилася з книжок різних пригод, і це було для неї цікаве виконати якусь роль. Вона підслухала всю розмову і прибігла розказати Степані підслухане, та по-

далася за Гарніковим. Не проминуло довго часу, як Ганна побачила просуваючогося їздця з дому Гарнікова, що викрадався темними закутинами вуличок. Це вже було для Ганни досить й вона скоро побігла до Степані. За кілька хвилин пігнався вихром другий їздець в напрямі за першим.

Збігали години за годиною, а післанця Гарнікова не було, ані німці не приходили. Гарніков з Марченком, що зразу радісно виглядали німців — почали нетерпеливитися. Марченко почав підозрівати Гарнікова, що він інтригував його, щоб тепер пімститися на ньому, а Гарніков думав, що Марченко зрадив його і сказав голоті, щоб придобритися їм, а його самого знищити. Тимчасом Юрко, що був другим їздцем в погоні за дочкою Гарнікова, яка їхала звідомити німців про повстання — вже був давно вдома й сміявся в кулак, як вони тайком заглядали засумовані за своїми спасителями німцями.

Юрко розказував Степані як він здігнав гарну панночку Гарнікова за лісом та зтягнув її біле тіло з розвіяними косами в гущавину ліса і прикрив нею купину мурашок, щоб мали чим жититися разом зо звірями.

—Цего, Юрку, ніхто не сміє знати — тільки ти й я. Памятай! Це наша тайна, — застерігала, Степаня Юрка.

— — — —

Цего ранку навіть сонце появилoся на обрію якось скорше як іншими ранками й розпустило свої пасмисті проміння, хоч вже було безсильне ogrіти землю, але немов хотіло приглянутись на громадян містечка, що рухалися при праці як комахи перед упадом дощу.

Прокіп йшов поважно вулицею й приглядався всьому рухові чи все в порядку і з вдовolenням усміхався. Підійшов близько дому Степані, і, подумав, вступити та розказати про свій успіх, а вона певно буде дуже вдоволена, бо це вона найбільше цього бажала. Тільки Прокіп вступив на подвір'я, як в дверях появилася Степаня й привітала його ввічливо.

—Щось ви сьогодні дуже зраня, Прокопе,— сказала усміхаючись.

Гм... як діло треба зробити, то нема часу висиплятися, бо пропаде все,— відповів вдоволений Прокіп

—Бачу, що діло добре йде, коли ви в доброму настрою.

—Мені все добре вдається, як я розумно починаю й з добрими людьми,— відказав хвалькуватий, Прокіп.

—То ж розкажіть дещо цікавого,— спитала Степаня, удаючи, що нічого не знає.

—Одним словом — все йде добре, тільки Трохим Марченко колотить зо своїми прихильниками, але це не багато шкодить. А решта все готове, обведено залізним муром довкола містечка.

—Де-ж ви взяли того заліза стільки?— сказала жартом, Степаня.

—Людські груди сильніші за крицю, як в них є хотіння й ідея,— відказав гордо Прокіп і випростив свої старі кості мов на військову команду, аж Степаня усміхнулася з його чудернацького старечого вигляду.

—Дуже гарно! Я вдоволена з вашої амбіції, лише шкода, що не всі в нас такі, як ви. Тим не журіться, що Марченко шкодить. В людській природі є такі характери, що у важних справах заломляються й

шкодять собі самим і другим, але як хто розуміє з ними поводитися, то їх можна привернути, або цілком розоружити. А часом такі люди, як приходить вже до діла — приступають з другими, відважними, хоч в початках противилися. Те саме може статися з Марченком, або з деякими його приятелями. Але ви, Прокопе, постарайтесь принести й мені рушницю, щоб і мене незачислили до зрадників, або песемістів.

—Ви допоможте в чимось іншій, а з рушницями ми маємо досить мужчин,—вмовляв Прокіп Степаню.

—Так хоч для власної оборони,—вимагала Степаня, як Прокіп вже виходив на вулицю скорою ходою.

— — — —

День збігав ліниво. Всі нетерпеливо вичікували непростених гостей, але вони не спішилися. Вже навіть декотрі з запальчими головами почали нервуватися й падати духом, бо уважали, що це могла бути неправдиво пущена вістка.

Сонце поволі спускалося до схилу. Вкривалася туманна нічна імла. Десь за лісом викочувався на поляну чорний дим клубками що мішався з вечірнім туманом. З часом було чути стогін тягарового потягу, що ледве сунувся від тягару довжезної балки вагонів, та ригав згарками вугілля і розсівав їх по посохлих травах. Міщане насторожено приглядалися до потягу, якби це вперше бачили. А машина стогнала все душе й душе, підсуваючись ближче до стації, щоб скорше хоч трохи відпочати. З вагонів виглядали військові постаті у сірих одностроях.

—Німці! Німці!—почувся всюди шепіт голосів.

—Будьте всі готові й чекайте на знак трьох стрільв Панаса,—вмовляв Прокіп, переходячи від одних до других.

Потяг спинився, а з вагонів висувалися вояки, але ніхто не був певний, хто вони?

Степаня входила на місток, в напрямі до стації, і за нею підбігав Панас.

—Куди ви, ради Бога! Зараз пічнеться стрілянина!— пробував завернути П.

Стрілянина?! З ким?— ніби здивовано запитала.

—Та ж з німцями!

—А хіба ви знаєте, що там є німці і кілька їх є? Отже, будьте спокійні й не починайте нічого, доки я не верну, або дам вам знак починати. Я розумію їхню мову й мені вдасться скоро розвідати про їхні пляни.

Видно було як вояки снувалися на двірці. Степаня скоро верталася зо стації. Коло двірця формувався в порядок відділ вояків. Між громадянами містечка зростало сильне напруження, а на декого страх. Степаня повідомила, що там є около три сотні німців, але куди йдуть й яка їхня задача тут, вона не довідалася. Німці впорядку висунулися зо стації і йшли як пливуча вода до містка в містечко. Все зарухалося. Нараз вигукнули три стріли, це знак Панаса.

Гримнули рушниці, затукотіли куломети з двох противних сторін. В одній хвилині порядок йдучих німців розсипався як стадо звірів, і всі бігли до вагонів. Та машиніві куломети швидше шлють кулі, чим людина може рухатися. Від неї не втечеш.

Закім німці опам'яталися від наглого удару, щоб поставити свій опір — дядьки вже облягли стацію й вагони зо всіх сторін. Куломети чесали по вагонах, а сірі однострої встелювали трупами залізні рийки.

Завзяття повстанців росло більше й більше. Перекотилася кількагодинна люта буря наболілих душ ненависти гостинних громадян містечка Попи-

лівки і спалила три сотні ворогів, що за ширість відплачувалися їм своїм самовільством і зневагою.

Старий Прокіп з Панасом віддавали всю свою енергію, хоч всі вже бачили свою перемогу, що прийшла над ворогом і над своїми слабодухами, яким бракувало людської відваги.

Вечірній осінній туман вкривав своїм рядном трупи в сірих одностроях, а чорнозем забирав їх у свої вічні обійми.

КІНЕЦЬ

● ДОБРИМ ТОВАРИШЕМ Є —

ДРУВРИС ПИВО

БУДЬТЕ ТВЕРЕЗИМИ — ПИЙТЕ ПИВО

АЛЬБАНЦІ СЕРЕД СТЕПІВ УКРАЇНИ.

З невідомих подробиць нашої етнографії.

В мелітопільській окрузі, 25 кілометрів від Мелітополя на тубальсько - тазівському старому шляху по обидва його боки, лежить над балкою село Тіюшки - Георгіївка. Село це замешкують Альбанці, нащадки справжніх синів альбанських гір, які в першій половині минулого століття переселилися сюди. Їхня імміграція спричинена невідрадними національно - політичними відносинами в батьківщині. За римських часів Альбанія була провінцією Риму й називалася Ілірією. Коли Рим розбився на два царства, Альбанія дісталась до Візантії. В 7., 8. й 9. століттях її завоювали Слов'яни й тоді вона входить у склад болгарської держави, а в 10. ст. альбанське місто Охріда було навіть столицею Болгарії. В 1018 р. Візантія підбила Болгарію, а з нею й Альбанію. Саме на той час припадає сильний вплив католицької Італії на Альбанію; тоді багато Альбанців перейшло на католицизм. Так було до 13. століття. Від року 1336. до 1355. Альбанія переходить до Сербії. За царювання Степана Душана виселюється з Альбанії велика частина її мешканців. Це було перше переселення й припадало воно на час поширення ісламу. В 19. ст. з'являється в Альбанії постать національного героя Сканденбергера, гарячого борця за незалежність своєї батьківщини й визволення зпід турецького ярма, — бо ще треба додати, що після упадку Константинополя й завойовання Турками Балкану, Альбанія дісталась під владу Могомедових наслідників. 1806. й 1807. рр. Росія веде війну з Туреччиною, забирає їй декілька провінцій і міст, а в Константинополі вибухає революція. Саме тоді починають Альбанці, пригноблені політично й господарчо, втікати, спершу до Бесарабії, а згодом аж в околиці Мелітополя. Така історія імміграції Альбанців в Ук-

раїну, так повстала Георгіївка. Російський уряд давав кожному Альбанцеві по 60 десятин землі, але вони взяли тільки по 50 десятин.

Георгіївка лежить серед степу, сьогодні пристосібленого до хліборобського вжитку, покрайного бороздами; колись це був рівний, куди оком глянеш, ногайський степ з дуже одноманітним краєвидом.

Флора Мелітопольщини бідна: лобода, що йде на корм вівцям, і біла та жовта акація, але в маленькій кількості. Небагато овочевих дерев, де-де терен, занесений із старобердянських лісів. Недалеко Георгіївки є невеличка річка зі ставом, що на весну розливається по пролях і дає змогу влаштовувати городи. В ставу багато риб та раків. Зате нема зовсім води до пиття, бо ці дві фонтани, що трискають сірчано-водневою водою, обслуговують Альбанців, але хто інший не пив би з них.

Георгіївка має, за останніми статистичними даними, 1271 людей. З цього: 608 чоловіків, 663 жінки. По національності: 1183 Альбанців, 8 Болгарів, 30 Москалів. Господарств 230; 224 селянських та 6 інших. Отже велика перевага хліборобських Альбанців. Вони в більшості анальфабети, але старі звичаї з Альбанії зберегли, теж дуже релігійні. Св. Юрій (Георгій) у них в дуже великій пошані, навіть село назвали його йменням. Це значить, що вони войовничого роду, бо й у нас св. Юрій був покровителем козацтва.

Крім Георгіївки, Альбанці ще заселяють два поблизькі села: Таз і Гамовку. Всі вони мають спеціальне альбанське обличчя, багато традицій старого побуту, старих вірувань. Там можна зібрати шедрі матеріяли для етнографії, теж для вивчення фольклору. Ось кілька картин з побуту українських Альбанців.

Найцікавіше в Альбанців — це їхнє весілля. Воно складається з трьох частин: сватання, вінчання й самого весілля. За сватів молодий бере здебільше чужих людей. Коли батьки молодої годяться на подружжя, тоді батько або мати молодого вмовляються про посаг молодого для молодої (убрання прикраси, перстені, бронзолети, срібний очкур та ін.) День перед весіллям молода ходить з відкритою головою, у фєзці, помереженій золотими нитками. В день вінчання молода стоїть на помості в кутку й цілує всім людям, що підходять, руки. Коли молода з цього самого села, то кум з кумою їдуть з молодим, з його родиною та близькою молоддю до молодої. Коло дому молодої стоїть закуска (бублики, вино, ласощі). Жінки входять до хати й убирають молоду. Чоловіки без шапок, хоча б і зимою, частуються, стоячи під хатою. Вбрана молода виходить із хати з дівчатами й усі їдуть до церкви. Після вінчання їдуть так: молодий і молода, позаду кум і кума посипають молодих ласощами, перемішаними з зернами пшєниці. Перед хатою молодого виливають воду молодим під ноги, на знак прощення життєвої дороги. З хати молодого виходять родичі з мукою, з запаленими свічками й стараються обсипати батьків. Так їм бажають, щоб дожили з молодими до сивого волосся. Батьки танцюють перед молодими “джок” (танок із піснями), потім співають пісню “вале”. Далі молоду ведуть до дверей, де вона мачає свій палець в оливу з червоним вином і мастить двері з чотирьох боків, щоб у хаті завжди було вино й олива. Тоді кум знімає з молодої пояс і звязує ним обидвоє за шию. Молодих вводять до хати, ставлять у кутку на помості, молодій дають хлопчика, молодому дівчинку, щоб у них родилися діти обидвох полів. Тепер починається весілля. Молода стоїть мовчки, доки кум не дозволить їй бавитися; він же кум — голова весілля, сажовить за стіл, де кого схоче. Платить за частування гостей кум. Від кумування відмовляються, але

відмова викликає велику догану в громаді. Гості роблять на весіллі те, чого кум забажає. Коли кума звяжуть рушником із кумою, зачинають танцювати біля хати, молода теж уже вільна й сходить із помоста. Кума відвозять телятами додому, кума йде з родиною і в кума знову збираються гості, щоб продовжити весілля. Весілля триває кілька днів, трохи в молодого, трохи в кума. В останній день молода мие ноги всім гостям, за що їй платять, потім убирає їм панчохи, а вже накінці — хвалиться своїм приданим.

Випас худоби зв'язаний в Альбанців з традиційними обрядами. Заки виженуть худобу на пасовисько, печуть пшеничні коржики, господар волоче їх на шнурку по землі, потім зідає разом із волами й коровами, а решту ховає в хаті (щоб було досить хліба в хаті). Попіл із соломи, якою пекли коржі, господиня несе надвір, виходячи задом з хати й розсипає навколо воза, а на лопаті засвічує свічки, що горять аж до виїзду на степ. Це на те, щоб не притрапилося яке нещастя. Решту насіння з посіву все дома варять і зідають.

З музичних інструментів у Альбанців поширений фйол, щось ніби флет, металева дудочка, на якій виграють дуже сумні мелодії. Пісні в них досить рідко альбанські, більше болгарські.

Хати Альбанців, звичайно з каменя, мають дві половини: одну для свят і гостей, другу буденну, де немає ніяких меблів. Альбанці сідають там просто на долівці, підігнувши під себе ноги, по-турецькому. У вікнах хат виставляють тарілки як національну прикрасу. Дуже люблять уміщувати на дахах своїх хат фігури, що фантастичними контурами нагадують стародавніх ельфів; Альбанці їх називають "кучелра". Всі фігури обов'язково мають хвости.

Мова українських Альбанців уже так далеко відійшла від матірньої, що справжній балканський Альбанець нелегко розуміє українського Альбанця. Пишуть нашою абеткою. Тепер є там школа з московською мовою навчання. У 1929 році відкрили в Георгіївці лічне заведення, бо тамошні сірчано - водневі води міцніші від кавказьких. Вони лікують: ісхіяс, ревматизм, подагру, серцеві та нервові хвороби,

— — — —

Ось таке є альбанське село в Україні. Доповнює воно собою барвисту етнографічну мозаїку нашої Батьківщини, одної з найбагатших країн світу, де як на глум, — найгірше живеться Українцям, поневоленим автохтонам тої землі.

КРАІНА ДЕРЖАВНОЇ МУДРОСТІ В ЧІМ ПОПЯГАЄ СИЛА АНГЛІЇ?

540 мільйонів людей найрізніших рас і народів, четвертина земної суші (40 мільйонів кв. км.), 87 країв і держав плюс Індія, яка сама має 19 провінцій і 18 держав, отже разом 124 краї — це є британська імперія. Цей твір політичного генія білої людини здистансував — можна сміло це сказати — римську імперію цезарів. Яких велитенських державних умілостей треба було, щоб таку потугу створити і її в найкритичніших хвилинах історії вдержати! Насувається мимоволі питання: як і завдяки чому англіїці здобули ті вмільости?

А рецепта на диво проста: "Мої хлопці грають гокей і читають Платона". Так відповів на запит одного німця: "Як ви виховуєте своїх учнів на державних мужів?" — директор славного англійського коледжу, з якого виходять майбутні великі політики. Отже, дати змогу молодій людині розвинути всі чисто - людські прикмети, щоб вона справді стала повною людиною, не звихненою якимбудь штучним нагинанням сюди або тамтуди. У цім найважливіша роль, як бачимо, припадає спортові й Платонові.

Спорт, але не цей, де грачі ломлять собі ноги й розбивають черепи, а спорт в класичнім значінню того слова, має навчити дисципліни, співпраці і — найважливіше — чесної гри; має вщипити в молоді душі засади прислівного англійського *fair play*. А класична література, греко-римські автори мають оформити духа. Бо відомо, що ніяка література не має таких сильних формуючих потенцій, як їх старинна грецька творчість з Платоном на чолі. Як завершення того оформлювання приходить вкінці лектура Платона, який має виховати державних мужів. Спорт і класична література дає у висліді завершену й оформлену

людину — джентельмена, завжди опанованого, завжди у формі, завжди на своїм місці.

Часто кажуть, що англієцям якимось особливо сприяло щастя при будові імперії. Щастя в історії — досить туманне поняття, бо це фікція. “Щастя” для одного народу обертається в його нещастя, для другого є нагодою до нового підйому й могутості. Чи щастя чехів не звернулось проти них? Подібних прикладів можна наводити до сходу. Прихильність долі чи так зване щастя англієців полягало в тому, що вони завжди вміли використати кожну догідну для них можливість.

Англієць не є доктринер і не любить пустого теоретизування. Не укладає з гори політичних систем і не випрацьовує заздалегідь викінчених програм політичного ділання. Безкомпромісові принципіалісти й доктринери чулися зле в Англії, згодом залюбки виносилися до Америки. Англієць рішає від випадку до випадку, маючи тільки ясно скристалізовану остаточну ціль, але рішає на підставі здорового розсудку, “хлопського розуму”. Нехіть до доктринерства уможливила розвиток відомого на весь світ “коммон сенсу”. Таким чином сформувалася поступенно і незаметно англійська конституція, так виріс своєрідний англійський устрій, так врешті повсталала ця штудерна будова, яку подивляв світ — бритійська імперія.

Ось вам кілька прикладів. Король Юрій I. не вмів ні слова по англійськи, тому перестав ходити на засідання своїх міністрів. Хтось на його місце мусів про водити радою. Случай хоче, що цю функцію на доручення ради обняв міністр Вальпоул великий майстер політики і державний муж. Ці два випадки послужили нагодою до того, що після довгої тяганини між королем і парламентом сформувалася і вкінці закріпилася інституція прем'єр-міністра, про що передше

англійці і чути не хотіли. З цього самого випадку винісся згодом один із фундаментів англійського парламентаризму — відповідальність міністрів не перед королем, а перед парламентом.

В половині XVIII. ст. назріває напр. для Англії велика можливість стати морською потугою. І нехайби в тій хвилі не було чоловіка, який бачив такі можливості і міг її використати, то в Індії були б неминуче закріпили свою владу французи, а Америка теж була б стала французькою колонією. Але на поверхні вирішив Вільям Піт і те, що було для французів можливе 1755 р., не могло статись у 1761.

Або історія добуття Суєзького каналу. Немовляняк, геніальний інженер Лесепс, опанований ідеєю прокопання каналу через Суез, пропагує її по цілій Європі і шукає між політиками помічників. Англійці побачили в тому проєкті страшну загрозу для Індій з боку Франції, якій тоді підлягав Єгипет. І вони пускають всі закулісові пружини в рух, щоб не допустити до реалізації пляну. Кільканадцять літ шкодять Лесепсові, але цей завдяки прихильності Саїд Паші і французької королевої вкінці досягнув свого і канал став докоханим фактом. Розтратний наслідник Саїд Паші Ізмаїл Паша хоче продати свою пайку акцій Суєзького каналу. Пертрактації з урядами йдуть у великій таємниці. Але англійський прем'єр Дізраелі довідується про це при допомозі прислівної англійської політичної розвідки. Вмить рішає, що Англія мусить купити ці акції! Дізраелі вмів оцінити його будучу вартість і майбутнє для імперії. Трансакція була переведена продовж 24 годин, англійський уряд виплатив велитенську суму, якої державна каса в даний момент навіть в цілості не мала. "Потребую на завтра чотири мільйони фунтів" — з такою запискою післав прем'єр посланця до свого приятеля жидівського банкира Ротшільда. "Будете їх мати" — звучала відпо-

відь. Коли справа опинилась в парламенті, прем'єрові зчинили страшну авантуру за власновільну транзакцію, але пакет акцій вже був у портфелі уряду.

Англія завжди вмiла витворювати й зберігати особливий клімат потрібний для виробу і плекання найкращих талантів при кермі державного життя. Коли молодий Піт повалив Вальпоуля, то старий прем'єр замість кидати громи на противника, як це булоби в іншiм краю, радив своїм наслідникам взяти Піта до кабінету, "нехай покаже, що вміє". Вільний шлях талантам! дайте йому змогу, хай покаже, що він потрафить! — Ось підставові засади англійського політичного життя. Завдяки тому із найнижчих верств може видобутись талановита людина на найвищi щаблі. Побідник Наполеона Нельзон був сином сільського пастора, а великий Джо Чемберлен, батько сьогоднішнього прем'єра, був сином шевця.

В основі всіх прикмет англійця є замилювання до свободи. Вся історія Англії включно до революції Кромвеля — це боротьба англійського народу зі своїми королями, які хотіли йому накинати свою необмежену владу. Ота свободолюбність не має в собі ніякого анархізму; вона основана на глибокому почутті законности й ладу, є фундаментом всіх громадських чеснот англійського народу і джерелом його державотворчих здібностей. Тільки вільна людина є творча і тільки вільна людина може панувати. Англію варта студіювати, бо це незглибима криниця державної мудрости.

М. Д.

Політика давньої Польщі у відношенні до своїх близьких і дальших сусідів ніколи не грішила конвенцією, коли ходило про потуги в роді хрестоносного лицарства, Московщини чи Туреччини, а ще менше етикою, коли ходило про "союзників" у роді України, Литви чи Молдави-Волощини. Формально й офіційно була Польща заєдно "заборолом" християнського світу проти напора мусульманського сходу й таким легендарним "щитом Європи" остала вона в шкільних підручниках історії. На ділі представлялася справа хочби настільки відмінно, що ця історична місія Польщі на сході була впливом політики з природи неширої й придуманої на дуже недалеку мету, якої розвиток був подиктований при падками й "незалежними обставинами" в роді тих, чи в даному моменті мала Польща до розпорядимости чужі руки, які б вигорнули для неї каштани з бісурманського вогню. Польща жирувалася як щит Європи, але заєдно коштом справжнього щита, яким була для Польщі Україна з її низовим козацтвом, без якого Польща здобувалася на Цецору, але ніколи на Хотин.

Щоб шанувати Туреччину, Польща вміла від випадку до випадку назвати, наприклад, справу визволення Молдаво-Волощини з під турецького ярма своєю справою, вміла піддержувати на молдавських престолах своїх людей проти ставлеників Туреччини, але це не перешкаджало їй улюбий момент невдачі, не тільки відкараскатися від своїх протекціонерів, але як цього було треба, відрубувати їм голову за головою, щоб при найближчій нагоді знову починати свою "інтервенційну" політику на ново. Золотом молдавських невдачників-притендентів напо-

вняли польські королі та вельможі свої скарбниці, з вибухів молдаво-волоського вулькану тягла зиски польська дипломатія, але це ні в чому не забезпечувало рук, що виграбували для Польщі каштани з вогню, від їх офіційного згідного з приписами, середньовічного, карного кодексу відрубання.

Криваві постаті господарів Томші, Янкули, Константина Дуки й врешті, світлої пам'яті українсько-молдавського героя Івана Підкови, це не стерті плями на картах політики й "дипломатії" старої Польщі. Їм теж, між іншим завдячувала вона свій розклад і неминучий упадок у половині XVIII. в.

Одну з тих плям, що впала на карти польської історії, хочемо пригадати на цьому місці.

В 1574 р. вбили Турки славного своєю відвагою, силою й хоробрістю молоденького господаря Івана, прозваного загально Іванею, щоб на його місці посадити свого ставленика Петрилу, з роду волоських господарів. Молдоване збунтувалися проти жорстокого ставленика Порти й пригадали собі, що на Запоріжжі живе природний брат убитого господаря — Іван Підкова. Не виключене, а навіть певне, що підшепнула їм цю думку гнучка польська дипломатія. А був той козак людиною незвичайного лицарського духа, виїмкової хоробрости й сили; в пальцях ломав кінські підкови, від чого й пішло його козацьке прізвище.

Жив для боротьби з Турками, яким не раз, не двічі допик своїми очайдушними наскоками коли в нього явилось молдавське посольство, він без вагання зібрав січове братство й рушив до Молдавії. Не обійшлося тут без помічі польських вельмож, що старим звичаєм, рішили скористати з нагоди.

Підкова прогнав турецького ставленика Петри-

лу, вступив побідоносно в молдавську столицю Ясси й засів на престолі господарів.

Нещастя одначе хотіло, що Польща, а властиво її король Степан Баторій не думав тоді про ліври "оборонця Європи" перед навалою "невірних". Мріючи про завойовання Курляндії, Баторій мусів дбати про ласкаве око "невірної" Туреччини. Семигородські війська Баторія рушили на Ясси, в підмогу Туркам проти Підкови, що бачучи нерівність сил, покинув молдавський престіл і завернув на дніпровий Низ. З собою віз Підкова 14 гармат і чимало добра, яке підступом вимантив у нього князь Януш Збараський, що крім того "порадив" Підкові піддатися Баторієві, що як... сам лицар, оцінить лицарську відвагу Підкови. Підкова був лицарем, але не дипломатом. Послухав зрадливих підшептів польського вельможі й поїхав до короля, що довго не думаючи, закував Підкову й посадив у тюрму в Раві у Великопольщі. Тут уже Баторій хотів, підлещуватись Туркам, післати Підкову на шафот, але зібрана на сеймі шляхта, яка спочувала себе співучасницею молдавського походу Підкови, вимогла в Баторого помилування героя. Все ж таки з тюрми Підкови не звільнено. Його перевезено до Львова, куди ведною 1578 р. поїхав і сам король.

Тут одначе прибув до короля турецький посол з домаганням голови Підкови. Баторій не мав сили відмовити, але, віддавши Підкову в руки оправців, сам утік зі Львова, ніби на польовання. Не мав відваги глянути, як кривава голова героя покотиться по руштуванню.

Сталося це 16-го червня 1578 р. Король утік, мов Пилат, умивши руки, а тимчасом королівські галябардники привели Підкову до дому Матвія Корінника (пізніша камениця Дибовицьких в ринку), де

після строгого допиту, переведеного литовським маршалком Котовичем, признано його насильником турецько - польського "союзу" й як такого засуджено на смерть.

Підкова не лякався смерті, якій стільки уже разів заглядав у вічі. Але обурений віроломством польських вельмож, підняв в гору окаяннені руки великим голосом заявив, що само небо пімстить доконане на ньому насильство. Виведений під ратуш на лобне місце (т. зв. пренгеж), де трачено злочинців, Підкова ще раз промовив, кажучи, що він не раз, не двічі обмив свої руки бісурманською кров'ю, а тепер радо свою голову віддає християнству на покутну жертву.

Сказавши це, прикляк, подав катові свій моч, і за хвилю покотилася його буйна козацька голова по руштуванню, на очах турецького посла.

Міський писар Войцех Острош занотував, що в момент, коли падала голова Підкови, заломилася нечайно криша над підсінням ратуша й з лоскотом упала на землю, що, приглядаючися езекуції голо-та, признала очевидним знаком неба.

Так заспокоєно вимоги новозпеченого турецького "союзника" Польщі. Баторій, коштом голуби козацького героя, доказав свою неприємність у молдавській авантурі, але це не спасло його від плями, якої не в силі стерти з нього навіть, так патріотично - успокіблений історик Львова, як Ф. Яворскі.

"На польовання втік король — пише Яворскі — тоді, коли на львівському ринку мала впасти голова Івана Підкови; одинокий може вчинок, що тінню покрив побут Степана Баторія у Львові, а навіть і саму його особу"....

Тіла Підкови не полишено в руках оправців. Львівське успенське брацтво забрало його зараз по екзекуції, прибрало рожами й, відправивши торжественні похорони, зберегло в підземеллях своєї брацької церкви. Мова тут про успенську церкву, що, погорівши в 1581 р., дотревала поправлена до 1591 р., в якому почалася будова теперішньої.

Трудно допустити, щоби могила Підкови збереглася непорушеною до нас. Трудно, але й не виключено, тим більше, що ані Йосифинська касата, ані пізніші обнови церкви, включно з останньою в 1927 р., не розкрили всіх гробниць, які були під успенською церквою. Частина їх, між іншими, гробниця Конст. Корнякта й досі остають ненарушені.

В брацькій скарбниці зберегався до війни металевий герб з трьома підковами й мечем, ніби хрестом по середині, що по припущенням Шефеневича, міг би бути гербом Підкови. На нашу думку, противорічить цьому незгідний з XVI в. бароковий стиль гербу, як також його зміст, у якому не узглядено господарського достоїнства нашого героя.

ХОЧЕМО УСЕ МАТИ,
І ВСЕ МИ БИ МАЛИ,
КОЛИБ ПРО ТЕ, ЩО ХОЧЕМ,
ВСІ ЩИРО ПОДБАЛИ.

С. М. Дорошук

1-ий рядок посліднього верша на стере-
ні 3-ій має бути на самім споді.

ДБАЙМО ПРО РОЗВИЙ НАШОЇ КУЛЬТУРИ

Наша історія нам доказує, що український на-
рід у минулому стояв культурно високо на Сході Єв-
ропи, стояв вище від своїх славянських сусідів. Укра-
їнці не тільки були культурніші, але й робили велике
діло: свою культуру поширювали на чужі сусідні зем-
лі. Давні Литва й Білорусь багато завдячували у-
країнській культурі, а ПРО МОСКОВЩИНУ МОЖ-
НА СМІЛИВО СКАЗАТИ, ЩО ЇЇ КУЛЬТУРНО ДВИ-
ГНУЛИ УКРАЇНЦІ. Українські вчені, письменники,
проповідники, вчителі, друкарі й українська книжка
несли освіту й проганяли темноту з московських о-
чей. В себе ж дома український здібний народ дуже
високо цинив освіту.

Один чужинець, подорожуючи по Українській
Державі за Богдана Хмельницького у 17 стол., за-
чудований, стверджує, що в УКРАЇНІ МАЙЖЕ ВСІ
ГРАМОТНІ, ВМІЮТЬ ЧИТАТИ ЖІНКИ, ЇХ ДОЧКИ
ТА СИРОТИ, В ЦЕРКВІ СПІВАЮТЬ З НОТ, А ВСЮ-
ДИ МОЖНА ПОДИБАТИ ШКОЛИ.

Знов же ж знаємо, що ще в 1740-48 рр. в Укра-
їні на всіх 1105 осель було 866 шкіл. Про що ж це
говорить нам? Це говорить про те, що тоді НАШІ
ПРЕДКИ ВИСОКО СТОЯЛИ ПІД ОГЛЯДОМ ОСВІ-
ТИ, КУДИ ВИЩЕ ВІД НЕОДНОГО НАРОДУ ЗАХІ-
ДНОЇ ЄВРОПИ. Тоді, коли в Європі шкільництво
стояло невисоко й мало було шкіл, українці з горді-
стю могли почванитися буйним розцвітом свого
шкільництва. Правда — згодом освіта нашого наро-
ду підупала; важке життя в неволі не давало їй сво-
бідно розвиватися. Найкраще унагляднюють нам це
оці цифри: коли в 1632 р. в Свобідшині припадала о-
дна школа на 2524 душ, то, під московською корми-
гою, в 1884 р. (250 років пізніше!) припадала одна

школа, аж на 4270 душ. Який великий поворот взад!

А тепер, коли московські комуністи кричать за освітою, читаємо в газеті "Ізвестія" з 3. IX ц. р., "що в минулому році понад 270,000 дітей в УССР не було охоплено навчанням..." Це повідомлення несподіване, бо большевицька преса вже кілька років тому голосила цілковиту ліквідацію неписьменности на Україні.

Але, коли б приглянутися bliще, то найшов би багато більше дітей, що "неохоплені навчанням".

Та хоч як довго були й є непригожі умовини для освітньої праці під займанням, то жажда освіти не гасла, вона була в бажанні народу та в кращий час виходила на поведхню життя з новою, живою силою. В 1917. і чергових роках повіяло подихом волі — пробуджений нарід жваво кинувся до освіти, розбудовуючи бистро свої школи, не тільки вселюдні, але й середні й високі. Під чародійним подихом свободи почали рости в шаленому темпі, наче гриби по дощі — українські гімназії. І що цікаве та гідне уваги: ПОЯВИЛИСЯ ВОНИ НЕ ТІЛЬКИ ПО МІСТАХ, АЛЕ Й ПО СЕЛАХ! При тому не забуваймо, що все це діялося серед неспокійних, воєнних, отже непригожих часів! Чи-ж те останнє не свідчить про велике зрозуміння для освіти й її вартости в нашому народі, а заразом і про його культурний голод?

Пройшовши так побіжно минуле — бачимо, що наш нарід все високо держав прапор культури. РОБИТИ ТЕ САМЕ ТУТ, В КАНАДІ, ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК ВНУКІВ Й ПРАВНУКІВ, ЩО МАЮТЬ ІТИ СЛІДАМИ СЛАВНИХ ПРЕДКІВ. Тут маємо широке поле до культурної праці й змогу — працюймо і втягаймо молодь до праці.

Михайло Яцків

ПО ДОРОЗІ

Далеко за містом ішов чоловік. Похилений, бідно одягнений, капелюх насунений на чоло, очі як студена криця. Видко втікав від людей.

По дорозі оглянувся й побачив за собою пса. Опущений, виморений дивився чоловікові в очі і махав хвостом.

Той схилився, пес ліг і просив, аби його не кривдити. Чоловік погладив пса і зрадів, що найшовся приятель, сотворіння, що самохіть пристало до нього. І товариш тішився, біг за ним, то наперед і грався. Самітник думав над німотою, широко вірою в одній хвилі; від людей не зазнав цього за ціле життя... Дав псові шматок хліба і погадав: от, добра несподіванка. З тобою буде веселіше. Зложимо, як каже Бодлер, свої дві нужди до купи; може створимо якесь щастя.

З того спокою збудив самітника тупіт. Оглянувся — жене громада їздців, регочуться й виробляють збитки. Чоловік уступився на край дороги, пес ішов за ногою. Їзді стали насміхатися й нападустувати чоловіка. Він перейшов через ворів на окіп, але тут нагнався один драбуга з конем і розтратував пса.

Гурт шибеників помчав з реготом, чоловічок остався.

Пес лизав його ноги і згинув. Чоловічок стямився, поховав його і пішов в дальшу дорогу. Тепер мав уже мету перед собою.

Їзді стояли на квартирі в селі і він правцював туди.

Запала ніч, стайню з їздцями й кіньми, а чоловік закрався, запив сторожу, підложив двері з надвору клецьком, всунувся віконцем з другого боку до стайні і заткав його.

Їзди хропіли.

Тут підбив двері поліном із середини, повідпинав коні, взяв батіг, догасив світло, виліз під стріху над жолобом і кинув між коней kota.

Зчинився грім, крик, метушня, вереск як в пеклі, аж стіни затріщали.

Коні гатилися копитами, він пражив їх шалено, вони розшибали собою на всі боки і доптали їздців. Копита френькали попри його, але він на це не зважав.

Як лягло і захропіло все в крові, висунувся із стайні і пішов в дальшу дорогу, знов без мети, без притулку і без пса.

Михайло Яцків

ДІВЧИНА НА ВОРОНОМУ КОНІ

I

Зжився з самотою.

Нераз приходили думки. Коли б опинитися на пустині і не бачити людей. Не нарікав на них, але бажав не бачити їх. Не міг любити, ні ненавидіти.

Як пізнав, що все, що життя може дати, легко здобути, то це вистарчало йому і він усунувся від суєти. Чимже тепер виповнити нудьгу?

Вглиблявся в вічну правду, находив в ній доезію й забуття, але в ряди-годи будилися спомини, морочили, зводили з дороги і затемнювали світ.

—За багато лишилося в мене серце і воно приковує до людських доріг,—мовляв тоді.

Так минав рік за роком.

Одного полудня лежав в робітні й розсівався в нудзі.

Не находив нічого в минулому, не знав будучини; увесь, від малої дитини до нині чув лиш себе самого на цім світі. Схрестив руки на голові й думав.

—Батьки не бажали мене, боялися мого приходу на світ, люде обійшлися без мене, щож робити з собою?

Розпука точила його, точила як повільна зараза, аж тут з далекої країни прилетіло таємне диво. Підіймив голову, глянув на вікно, надслухував і побілів. Отсе вимерло ціле місто, а над ним золоте і червоне світло. Встав і тихим кроком пішов до вікна. З великої вулиці вимела смерть все життя, в одному вікні стояв труп і дивився з поза портієри шкляними очима в долину. Згодом, поволі з кінця вулиці летів студений страх і мертвив тишу, а за ним дудонів тупіт кінських копит. Зпоза кривулі долітав тупіт кінських копит; показалася дівчина на карому коні, їхала поволі ближче та ближче. Даріян дивився з вікна, вона навернула в його браму, він поволікся і впав на софу.

Повільний стук на сходах, двері відчинилися, в робітню ввійшла бліда постать і сіла коло його.

—Як вам живеться?

Здвигнув плечима і мовчав.

Вийшли до парку.

Ішла поволі, похилена і вдивилася в землю.

—Ви зачували може — шептала вона — що мої хвилі не довгі?

—Так, чув... але не знаю, в чому смерть, а в чому життя, аджеш ви не можете вмерти.

Всміхнулася гірко і махнула рукою.

Сіли в ліску, бо вона дуже вмучилася. Напав її кашель, отирала очі і набірала духу. Він вди-

вився в проміні на зіялому листі, вони блискотіли, мінилися й погасали.

— Я прийшла, вибачте, що промовляю до вас по давньому, — я прийшла просити тебе про найбільшу річ, яка лиш коли могла бути в моїм житті.

Глянув на її смуток і ледве міг вимовити.

— Кажеш, я все — все вчиню для тебе. Душу віддам — кажи, ти знаєш мене.

Вслухалася в його голос, вслухалася в його серце, нагадувала давню любов, забажала всею силою вийти ще раз в його душу.

Спитала крізь задуму.

— Ти все ще сумний? Чому ти вічно сумний? Чому такий сумний, що твій смуток по нашій смерті сім поколінь укріє собою?

Мовчав.

— Ти дуже нещасливий! Нині пізнаю тебе так, як ще ніхто на світі і виджу, як скривдила я тебе і запропастила твою і свою душу!

Припала до його ніг, та він не допускав.

— Коли б я могла дати тобі хоч крихітку розради.

— Скажи про що ти мала просити мене?

Збрала останки сили й духу.

— Хочу, аби ти останній з цілого світа, одинокий живий з цього цілого мертвого світа попрощав мене.

Пригорнув її до себе, вона відтручувала його з хорою розпучкою.

— Не схиляйся до мене, в мені смерть.

Лепетав живо як дитина.

— Не боюся нічого, мені все одно, не хочу, не можу, не буду жити без тебе! Вернися, моя найясніша Музо, дай мені раду, як урятувати тебе — я знищу —

— Я не маю змоги опертися твоїй силі — мені легше при твоїх грудях — буду вічно з тобою, лише не забудь попрощатися зі мною...

Зімліла в його обіймах.

Кленуся на всі сили — відвідаю тебе і попращаюся з тобою.

Підняв її і помагав сісти на коня. Скинув капелюх, вона промовила з гірким усміхом:

— Ти вже, бачу, лисий...

— А, я, лисий, небого, лисий, ха-ха... Не можу віднайти, в чому життя, а в чому смерть...

Глухо гомонів тупіт серед мертвої вулиці, дівчина пропадала в сумерку. Дар'ян стояв, усміхався і повторяв останні слова.

II

Лежала в веранді у відкритій домовині і білілася як лілея на чорному килимі. Гірлянди дикого вина звисали з веранди, ділеко в куті блимало світло на триніжку, вечір думав довкола на світі.

Дар'ян притулив уста до її личка легенько, аби не збудити.

Листя шелестіло в парку, її личко оживало, він учув легесенький шепіт, як в своїй душі.

— Я не вмерла, але не маю сили підвестися, ні втворити очей. Не рухай мене, не буди смерти, мені так добре. Чую тебе при собі й оглядаю останки сну, який люде взяли за смерть. Моя воля доказала це. Ще кілька хвилин твоя сила удержить мене —

Ти вітхнув у мене любов першим поцілунком — тямиш, тоді давно? — тепер замкни останнім.

Цілував її й шептав.

— Бідна моя...

В його шепіт впліталася її сердечне лепіння, як дрогоїння янгольської труни, коли подих ве-

чирнього світла гладить П.

—Прости, мені все, я негідна, зломила твоє щастя —

—Ти прийшов до мене в гості, а я не маючим приймати тебе, — от дивись, яке моє господарство.

—Ой, бідна ти, бідна моя —

—Ти дав мені серце, я беру його на той світ, а тобі не маю що лишити. — Лишаю тобі у заповіті чари творчості і це вистане на твоє самотнє життя на цій землі. І змиється погань мого життя — я стану знову твоїм чистим янголом, провідною Музою.

Будеш оглядати вічну правду, невиданий світ, в який я поведу тебе. Будеш оглядати пекельні муки і райські розкоші, будеш дивитися на них як сонце, бо серце твоє я забрала...

А земне життя — гей, гей, яке воно бідне, як те листя що шепоче тепер у склоні молитву вічної суєти.

Втворила очі, по хвилі ледви вимовила:

—Мій кінь...

ВАШІ ДІТИ

Ваші діти повинні добре знати свою мову, дорожити своєю мовою, шанувати все що своє рідне. Ваші діти можуть стати характерними лише через науку і знання рідної мови. Чужа мова виховує ваших дітей лише для чужих. Ваші діти є підставою будучності укр. народу. 6

Що нащепите в дітей ТЕПЕР, те останеться в їх душі до смерти.

Для того, ваші ДІТИ повинні часто виступати на сцені в концертах, в хорі і в представлениях, щоб вправлялися в мові.

Постарайтесь, щоб ваші діти відіграли на Різдво слідуючі пєси:

1. На Різдво Христове, на 1 дію — 5ц.
2. Рождественська Ніч, на 2 дії 20ц.
3. Не Забули, на 2 дії — — — 15ц.
4. Дітям на Різдво, на 2 дії — — 15ц.

Замовляйте книжки нині, щоб на час ваші діти добре вивчилися.

Адреса:

Просвітне Видавництво

“ПРОМІНЬ”

623 Selkirk Ave. Winnipeg, Man., Canada

"JOY OIL" - "JOY NEWS"

П'ЯТА КОЛЮМНА ПІД ПОКРИШКОЮ ПАТРІОТИЗМУ

Нема нічого більш нікчемного та брудного, як використання людей в часі депресії і замішання, нема нічого шкідливішого для єдності і міцності Держави, як в часі війни критикувати Правительство безпідставними версіями.

Нема нічого більш шкідливішого, як під час війни підривати вже існуючу й вповні розвинену індустрію в Державі, шкодити тій індустрії, що дає мільонам людей заняття, що платить грубі мільони податку, а що найважливіше — індустрію, що продукує матеріял, який є головним живчиком всієї продукції, а саме — Газоліна, олива і т. ин.

Хто накидається на такі індустрії підчас війни, той не є ніщо инше, як п'ята колумна під покришкою патріотизму.

Перед нами лежить Газетка під назвою

"JOY NEWS" Trans Canada Edition

Все, що можна довідатися про той нікчемний памфлет — це, що вона друкується в Монтреалі, але ні адреси, ні імени редакторів чи видавців нема поданого.

Х т о ц е м о ж е б у т и ? Ніхто инший, як група людей, що під покришкою патріотизму хотять дезорганізувати Державну воєнну машину, кидаючи в своїй газетці мерзенні й безпідставні наклепи на найбільші канадійські фірми, що продукують газоліну. Вороги Канади, вороги Бритійської Імперії знають знаменито, що нищення, хочай би частинне

таких нафтових індустрій, як ІМПІРІЯЛ ОЙЛ, БРИТИШ АМЕРИКАН, МИКОЛ ФРОНТЕНАК ОЙЛ і інших, зробить шкідливий застій в остаточній військовій індустрії, викликатиме замішання і негодування в Державі.

Хто ж, питаємо, є та групка людей, що обіцяє Вам тану газоліну а при тім кидає брудні наклепи на вище згадані оливні індустрії? Хто ж то має бути, що не подає ані адреси, ані імені в своїй пропаганді?

Ніхто інший, як фальшиві патріоти з п'ятої колумни, яких треба обминати десятою дорогою.

Більше про "ДЖОЙ" і п'яту колумну в бізнесі напишемо в наступному числі.

ЗА КРАЩИМИ ФОТОГРАФІЯМИ

STEPHEN'S

Ваш фотограф

788 Selkirk Ave.,

Winnipeg, Man.

ПІЙТЕ

MEXICOLA

— виробляє —
УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА

**ZERO BOTTLING WORKS 90 Lorne Ave. :: Phone 53 999
WINNIPEG, MAN.**

Телефон Офісу 95 075

Телефон Резиденції 52 502

ДР. В. Ф. БАЧИНСЬКИЙ
Лікар і Оператор

405 МикАртур Блдг.,
211 Портідж Авеню

Домашній Офіс
487 Ст. Джонс Авеню

ВІННІПЕГ, МАН.

КЕНИДІЯН СОСІДЖ КО.

Виробляє дуже добрі смачні ковбаси і всякі інші
масарські вироби. За чистоту і добру услугу ручимо.
Замовляйте за доставкою телефоном: 98 070

Canadian Sausage Co.

99½ MacDonald St.,

Winnipeg, Canada

Телефон 55-204

ДР. М. КАНЧІР
Дентист

615 Селкірк Аве.,

Вінніпег

НАЙДОВША ВУЛИЦЯ

Фіякер обвозить по Львові приїзжого)
що тут перший раз.

— Знаєте, паноньку, де найдовша вулиця у Львові — каже до гостя переїжджаючи Казимирівською вулицею (де є в'язниця "Бригідки").

— Невже?

— А так. Мій сусід як зайшов сюди, то вже три роки, а ще не може з неї вийти.

БОРОНИ БОЖЕ

Двох опришків чекає на купця, що мав проїздити лісом з великими грішми: Минає година, друга, третя, четверта, вже й до світання недалеко, а купця як нема так нема. Це зачинає хвилювати опришків.

— Що це значить, що його так довго нема? — каже один з них. — Може йому, борони Боже, трапилося якесь нещастя?

РЕФЕРАТ

..... Рационально організована годівля свиней збагатить нашу країну. Тому я стверджую, що годуючи свині — годуємо самих себе....."

ХОЛЕРА

— Моя жінка занедужала на холеру!

— Коли виздоровіє?

— Холера її знає.

40

БІГ ФІШ

ОСЬ ТАК СТАЛІН ВИГЛЯДАЄ,
ШТУКА НЕ ВЕЛИКА, —
ПРИ БАГНЕТАХ І РОСТРІЛАХ
ЙОГО ВЛАСТЬ І ПИКА.

ЩО ЛИШ МОЖЕ, ЗАГАРБУЄ,
СВІДОМИХ СТІЛЯЄ,
І ТАК СЕБЕ МІЖ ТЕМНИМИ
ПРИ КЕРМІ ТРИМАЄ...

ТА ЧАС ПРИЙДЕ, ЩО ВІН ЩЕЗНЕ,
ЩО КАТА НЕ БУДЕ,
І ЩАСЛИВО НА ВКРАЇНІ
ЗАЖИВУТЬ ВСІ ЛЮДЕ.

ДОБРО ЛЮДСЬКЕ, ВЛАСНЕ БУДЕ,
БУДУТЬ УСЕ МАТИ,
І НЕ БУДУТЬ ВСЕ ГОЛОДНІ
У "ХВОСТІ" СТОЯТИ.

УКРАЇНА СТАНЕ ВІЛЬНА,
КОЗАЦТВО ПОВСТАНЕ, —
В НОВІМ ЛАДІ, В КРАЩІМ СВІТІ
ЩЕЗНЕ ВСЕ ПОГАНЕ.

СТАНЕ ВОЛЯ КОЗАЦЬКАЯ,
ТВЕРДА МОВ ГРАНІТ,
І ПОЛЛЕТЬСЯ МОГУТНЯЯ
ПІСНЯ РІДНА — У СВІТ.

Riedles

- ЕКСПОРТ ПИВО
- ХХХ ИЯЛ ПОРТЕР

Найдобірніше в Державі

ТЕЛЕФОН **PHONE**
57 241 ТЕЛЕФОН

RIEDLE BREWERY LIMITED

Winnipeg, — Manitoba

❏ ВИРОБЛЯЙТЕ СВОЇ ДРУКАРСЬКІ КЛІШІ

ПО УМІРКОВАНІЯ ЦІНІ У ФІРМІ: